

-ข-

บทคัดย่อ

การศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการยาแผนไทยกับเภสัชกรในการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์และการใช้ยาแผนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานการณ์การผลิตยาและการให้บริการยาแผนไทย การจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันของผู้ประกอบวิชาชีพ การรวบรวมแนวคิดและวิธีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานยาแผนไทย และแนวทางส่งเสริมการสนับสนุนการผลิตยาแผนไทย กลุ่มเป้าหมาย คือ เภสัชกรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ โรงพยาบาลอำเภอ และคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 20 คน และผู้ประกอบการยาแผนไทย ประกอบด้วย โรงงานผลิตยา โรงพยาบาลอำเภอ และผู้ประกอบการผลิตยาในชุมชน จำนวน 40 คน วิธีการรวบรวมข้อมูล คือ สัมภาษณ์ จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาดูงาน และประชุมสัมมนา

ผลการศึกษา การผลิตและการใช้ยาแผนไทยเป็นที่นิยมน้อยอย่างกว้างขวาง กลุ่มที่ผลิตมากที่สุด คือ หมอเมืองในชุมชน ซึ่งเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อใช้รักษาผู้ป่วยมาเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย เนื่องจากประสบปัญหาขาดทายาทสืบทอด หรือทายาทหันไปประกอบอาชีพอื่นที่มั่นคง และ/หรือ ทายาทเรียนรู้เพียงบางส่วนเพื่อสืบทอดกิจการผลิตยาแผนไทยของครอบครัว และยังมีปัญหาผู้ที่สนใจไม่สามารถศึกษาวิชาด้วยวิธีการดั้งเดิมด้วยปัจจัยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม และขาดกรณีศึกษาเพื่อเรียนรู้วิธีการรักษา ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างผู้ประกอบการผลิตยาและเภสัชกร พบว่าแต่ละฝ่ายได้เรียนรู้ถึงปัญหาในการผลิตยา ซึ่งปัญหาสำคัญของผู้ประกอบการผลิตคือเรื่องความยากในการขอขึ้นทะเบียนยา และการเขียนฉลากยาที่ถูกต้องซึ่งฝ่ายเภสัชกรช่วยอธิบายได้ และเรียนรู้ประสบการณ์ประสานความร่วมมือในชุมชนรูปแบบต่างๆที่สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในพื้นที่ตนเอง

ส่วนการพัฒนา "มาตรฐานการผลิต" ควรแบ่งเป็นมาตรฐานโรงงานและมาตรฐานชุมชน โดยพิจารณาจากประเภทของผู้ประกอบการผลิต 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผลิตเพื่อใช้และจำหน่ายในชุมชน กลุ่มที่ 2 ผลิตเพื่อจำหน่ายทั่วไปทั้งในและนอกพื้นที่ และกลุ่มที่ 3 ผลิตเพื่อการส่งออก การส่งเสริมมาตรฐานการผลิตต้องคำนึงถึงวิธีการผลิตซึ่งมีความต่างระดับกันอยู่ โดยผู้ประกอบการผลิต กลุ่มที่ 1 ควรเริ่มต้นส่งเสริมด้วยการพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองได้เสียก่อน รวมถึงการอนุรักษ์ในลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนกลุ่มที่ 2 และ 3 จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยการพัฒนามาตรฐานการผลิตให้เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ และผลจากการจัดกิจกรรมวิจัยครั้งนี้ สามารถประสานความร่วมมือให้ผู้ประกอบการผลิตยาและฝ่ายสนับสนุน ได้แก่ ที่ปรึกษา แหล่งเงินทุน ศูนย์ส่งเสริมการตลาดและการส่งออก นักการเมือง ได้มีกิจกรรมประสานความร่วมมืออย่างต่อเนื่องต่อไป